

Giải pháp nâng cao kỹ năng tự học, tự nghiên cứu cho sinh viên các trường đại học

Nguyễn Thị Kim Thu *

*Khoa Sư phạm & Khoa học Cơ bản, Trường Đại học Tiền Giang,
Received: 12/02/2024; Accepted: 15/02/2024; Published: 8/3/2024

Abstract: *Self-study and self-research activities of students at universities are a very important and necessary issue. Self-study is a decisive factor in the quality of learning and training because it promotes students' self-discipline and active possession of knowledge. Therefore, fostering self-study and self-research skills for students is an extremely important job at universities. Learners can only self-study and acquire knowledge in many different ways, thereby gaining confidence in life and success at work using their own comprehensive abilities. In this article, the author mentions some current situations of self-study and self-research among students and offers some solutions to improve self-study and self-research skills for students, contributing to innovation. the school's teaching methods.*

Keywords: *Solutions, skills, self-study, self-research, students..*

1. Đặt vấn đề

Tự học là vấn đề quan trọng và cần thiết đối với sinh viên hiện nay. Một số sinh viên chưa có phương pháp học tập hợp lý, trong khi yêu cầu về tính chủ động trong học tập là rất cao. Để nắm bắt toàn diện những kiến thức chuyên môn ở bậc đại học đòi hỏi sinh viên phải có nhiều nỗ lực trong hoạt động học tập, đặc biệt phải dành nhiều thời gian cho việc tự học và tự nghiên cứu, cần có một phương pháp học tập đúng đắn, phù hợp và hiệu quả.

Mô hình đào tạo theo hệ thống tín chỉ là một mô hình mới, trong khi các phương tiện và thiết bị hỗ trợ học tập còn hạn chế. Trong nhà trường bản chất của sự học là tự học, cốt lõi của dạy học là dạy việc học, kết quả của người học tỉ lệ thuận với năng lực tự học của người học. Ngoài việc nâng cao kết quả học tập, tự học còn tạo điều kiện hình thành và rèn luyện khả năng hoạt động độc lập, sáng tạo của mỗi cá nhân, trên cơ sở đó tạo điều kiện và cơ hội học tập suốt đời. Mục tiêu quan trọng nhất của nhà trường không phải trang bị cho người học tri thức mà là phương pháp tự học. Thực tế hiện nay, hoạt động tự học của sinh viên các trường đại học vẫn còn nhiều hạn chế, nhiều sinh viên chưa dành nhiều thời gian cho việc tự học, tự nghiên cứu, chưa xây dựng và rèn luyện kỹ năng tự học cho bản thân... Chính vì vậy, việc nghiên cứu phương pháp tự học của sinh viên và giải pháp nâng cao kỹ năng tự học, tự nghiên cứu cho sinh viên là góp phần nâng cao kết quả học tập và chất lượng đào tạo.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng tự học, tự nghiên cứu của sinh viên hiện nay

Kỹ năng tự học là một trong những kỹ năng sống, ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả và chất lượng của sinh viên trong quá trình học tập tại trường. Môi trường cao đẳng, đại học hình thức học chủ yếu của sinh viên là tự học, tự nghiên cứu. Đặc biệt khi các trường đại học, cao đẳng thực hiện phương thức đào tạo tín chỉ, hoạt động tự học lại càng quan trọng và cần thiết đối với sinh viên. Để có được kết quả tốt trong quá trình học tập, sinh viên phải biết cách tự học, rèn luyện được kỹ năng tự học.

Trong suốt những năm vừa qua, việc tự học tự nghiên cứu trong học tập của sinh viên nhà trường đã được cải thiện rất nhiều, nhất là sau khi chuyển sang học theo tín chỉ. Tuy nhiên vẫn còn tồn tại rất nhiều hạn chế trong việc tự học, tự nghiên cứu của sinh nhà trường.

- Phần lớn sinh viên chưa có kế hoạch tự học khoa học, lúng túng trong việc xác định phương pháp tự học phù hợp cho mình và cho từng môn học cụ thể nhất là đối với sinh viên năm nhất vì các em vẫn quen với cách học tập của bậc Trung học phổ thông.

- Sinh viên chưa có thói quen đọc tài liệu và nghiên cứu mà chủ yếu dựa vào những bài giảng và tài liệu do giảng viên cung cấp, chưa biết cách tổng hợp kiến thức thu thập được qua việc nghiên cứu tài liệu.

- Nguồn tài liệu tham khảo cho môn học còn hạn chế, sinh viên chủ yếu dựa vào tài liệu do giảng viên cung cấp hoặc tham khảo tài liệu trên Internet, không

có nhiều tài liệu chính thống để cho sinh viên tham khảo khi nghiên cứu.

2.2. Giải pháp nâng cao kỹ năng tự học, tự nghiên cứu trong sinh viên trong giai đoạn hiện nay

2.2.1. Đối với giảng viên

a. Thực hiện đổi mới phương pháp dạy học

Trong giảng dạy, giảng viên nên chú trọng sử dụng nhiều phương pháp, biện pháp dạy học tích cực như: dạy học nêu và giải quyết vấn đề, thảo luận nhóm, hoạt động nhóm, dạy học dự án, phương pháp vấn đáp, phương pháp đóng vai... Phương pháp dạy học này phát huy cao độ tính tích cực, độc lập, sáng tạo của sinh viên, hướng tới phát triển tối đa tự chủ của sinh viên trong học tập, phát triển năng lực độc lập làm việc và tự nghiên cứu trên cơ sở kế hoạch học tập mà sinh viên đã định ra.

Tuy nhiên, để dạy học theo phương pháp tích cực thì giảng viên phải nỗ lực nhiều so với dạy theo phương pháp truyền thống thụ động. Với vai trò người tổ chức, thiết kế, hướng dẫn sinh viên trong hoạt động học tập, giảng viên phải thường xuyên tìm hiểu, nghiên cứu, sử dụng các phương pháp dạy học hiện đại kết hợp với phương pháp dạy học truyền thống một cách có nghệ thuật, phù hợp.

Hướng tới việc đổi mới phương pháp giảng dạy và học tập, sinh viên sẽ tích cực tham gia đóng góp xây dựng bài, phát biểu ý kiến hoặc tham gia tranh luận trong nhóm, liên hệ những kiến thức được học với thực tế, hoặc tìm cách áp dụng vào thực tế, nâng cao năng lực tự học, tự nghiên cứu trong bản thân mỗi sinh viên.

b. Sử dụng tốt các phương pháp dạy học tích cực, phát huy tính tự học tự nghiên cứu của sinh viên trong các giờ giảng

Thực tế giảng dạy cho thấy, đối với các môn học thiên về lý thuyết như: Chính trị, Soạn thảo văn bản, Tiếng Anh..., đề giờ giảng đạt được hiệu quả và góp phần nâng cao năng lực tự học của sinh viên, phải sử dụng tổng hợp nhiều phương pháp như: thuyết trình, nêu vấn đề, gợi mở, tạo tình huống, người học cùng tham gia,... Tuy nhiên, thuyết trình vẫn là phương pháp chủ đạo, nhưng phải là thuyết trình có đổi mới, cách tân theo hướng kích thích tính tích cực, sáng tạo của người học, buộc người học phải luôn động não, nghĩa là trong thuyết trình có nêu vấn đề, phát vấn, tạo tình huống,... để người học suy nghĩ, tự lý giải, tự liên hệ, vận dụng vào thực tiễn, qua đó tạo hiệu ứng tốt cho lớp học và năng lực tự học của sinh viên.

c. Tăng cường tổ chức cho sinh viên thảo luận, thuyết trình nhóm

Đây là một hình thức dạy và học tích cực thông qua trao đổi, chất vấn, đối thoại giữa giảng viên với sinh viên, giữa sinh viên với sinh viên, qua đó giúp sinh viên nắm kiến thức lý thuyết và thực tiễn của môn học tốt hơn. Việc thảo luận và thuyết trình nhóm buộc sinh viên phải đọc và nghiên cứu tài liệu, tăng cường hoạt động nhóm để tìm ra phương án tốt nhất cho bài thuyết trình. Trong thảo luận, thuyết trình, giảng viên cần khuyến khích chất vấn, tranh luận, lôi cuốn sự tham gia đông đảo của sinh viên; có nhận xét, đánh giá tinh thần làm việc, chất lượng bài thảo luận, thuyết trình...; khích lệ, động viên đúng mức, tạo động lực (cộng điểm cho sinh viên chẳng hạn) để gia tăng tinh thần học tập của sinh viên.

d. Tăng cường việc cho sinh viên viết tiểu luận môn học, làm các bài tập lớn

Thực hiện tăng cường việc cho sinh viên viết tiểu luận môn học, làm các bài tập lớn sẽ giúp sinh viên làm quen với nghiên cứu khoa học, hiểu sâu hơn những vấn đề cơ bản của môn học, bước đầu biết gắn lý luận với thực tiễn, góp phần rèn luyện kỹ năng viết của sinh viên. Để làm tiểu luận và các bài tập lớn, sinh viên phải thu thập và xử lý thông tin, phải đọc, phải viết, nghĩa là phải sử dụng các phương pháp học tập và nghiên cứu khoa học, qua đó góp phần nâng cao năng lực tự học.

2.2.2. Đối với sinh viên

a. Xác định đúng mục tiêu, động cơ học tập

Ngay từ đầu môn học giảng viên phải giúp cho sinh viên nhận thức đúng, rõ ràng về mục đích và nội dung trọng tâm cũng như phương pháp học tập của môn học. Sinh viên ngay từ đầu sẽ phải xác định cho mình mục đích rõ ràng là học để có tri thức, kỹ năng phục vụ cho hoạt động nghề nghiệp của mình sau này. Từ nhận thức như vậy người học mới có tinh thần tích cực đối với hoạt động tự học và do đó, mới có ý thức thường xuyên nâng cao năng lực tự học của bản thân.

b. Xây dựng kế hoạch học tập

Đối với bất kỳ ai muốn việc học thật sự có hiệu quả thì mục đích, nhiệm vụ và kế hoạch học tập phải được xây dựng cụ thể, rõ ràng. Tức là kế hoạch ngắn hạn, dài hơi thậm chí từng môn, từng phần phải được tạo lập thật rõ ràng, nhất quán cho từng thời điểm từng giai đoạn cụ thể sao cho phù hợp với điều kiện hoàn cảnh của mình. Kế tiếp là phải chọn đúng trọng tâm, cái gì là cốt lõi là quan trọng để ưu tiên tác động trực tiếp và dành thời gian công sức cho nó. Nếu việc học dàn trải thiếu tập trung thì chắc chắn hiệu quả sẽ

không cao. Sau khi đã xác định được trọng tâm, phải sắp xếp các phần việc một cách hợp lý logic về cả nội dung lẫn thời gian, đặc biệt cần tập trung hoàn thành dứt điểm từng phần, từng hạng mục theo thứ tự được thể hiện chi tiết trong kế hoạch. Điều đó sẽ giúp quá trình tiến hành việc học được trôi chảy thuận lợi.

c. Phát huy năng lực tiếp nhận, xử lý, tổng hợp thông tin phục vụ hoạt động học tập trong sinh viên

Trong thời đại hiện nay, với sự bùng nổ thông tin trên toàn cầu diễn ra nhanh chóng, hoạt động học tập của sinh viên không chỉ bó hẹp trong phạm vi nhà trường mà còn mở rộng ra nhiều môi trường xã hội khác nhau. Vì vậy, thông tin là một trong những yếu tố cơ bản, cần thiết để sinh viên bổ sung và hoàn thiện vốn tri thức nghề nghiệp cho bản thân. Sau khi thu nhận thông tin, sinh viên phải biết cách xử lý, chọn lọc, phân loại thông tin nhằm phục vụ cho chuyên môn, nghiên cứu, rèn luyện nghiệp vụ nghề nghiệp, làm giàu vốn tri thức cho bản thân. Phát huy năng lực tiếp nhận, xử lý, tổng hợp thông tin phục vụ hoạt động học tập trong sinh viên góp phần nâng cao tính tích cực, chủ động học tập và nghiên cứu khoa học cho bản thân sinh viên.

d. Xây dựng thói quen học tập tích cực, nắm vững kiến thức chuyên môn và phương pháp học tập khoa học trong sinh viên

Việc hình thành thói quen học tập tích cực là rất quan trọng, nó giúp cho quá trình học tập, đặc biệt là tự học diễn ra liên tục và lâu dài. Để có được một thói quen tự học tốt, sinh viên cần: học có chọn lọc, học có đam mê và học có quá trình. Để nắm vững tri thức chuyên môn, sinh viên phải vận dụng sáng tạo các nguyên tắc, quan điểm, phương pháp luận biện chứng duy vật vào nắm bắt hệ thống khái niệm, đồng thời phải có những hiểu biết về các môn khoa học cơ bản, liên ngành, kiến thức về đời sống xã hội. Sinh viên cần nhạy bén, linh hoạt khi lựa chọn phương pháp học tập, tích lũy chuyên môn phù hợp với khả năng của bản thân.

e. Nâng cao khả năng tự học thông qua khả năng tiếp thu bài giảng

Để có thể tiếp thu bài giảng tốt, sinh viên cần đi học đầy đủ, ghi chép cẩn thận. Trong giờ học cần cố gắng tập trung và tích cực tương tác với giảng viên, luôn đặt câu hỏi khi có thắc mắc. Điều này sẽ giúp sinh viên ghi nhớ lâu hơn, góp phần kích thích tư duy, đặc biệt là tư duy sáng tạo. Năng lực tự học vì thế sẽ dần được nâng cao thông qua sự phát triển của tư duy, của khả năng tiếp thu.

Nâng cao khả năng tự học thông qua khả năng hiểu và giải quyết vấn đề tăng cường làm bài tập, nhất là các bài tập tình huống mà giảng viên đề cập, ghi chép các ví dụ, ghi nhớ đề cương, các từ khóa và tập trung suy nghĩ để luôn chủ động và hiểu đúng bản chất.

Bên cạnh đó, sinh viên cần được trang bị và thực hành tốt các phương pháp học tập như: phương pháp tìm tài liệu, đọc tài liệu, nghe giảng, sơ đồ hóa kiến thức, học với giáo trình, học với phương tiện dạy học, học thông qua xêmina, học nhóm, học thông qua nghiên cứu khoa học, học khi đi thực tập, thực tế;...

3. Kết luận

Hiện nay, trong các trường đại học, một bộ phận khá lớn sinh viên còn thụ động trong việc tiếp nhận tri thức. Phương pháp học tập, nhất là phương pháp tự học, tự nghiên cứu luôn là bài toán khó cho không ít sinh viên kể cả sinh viên năm cuối. Vì vậy, mỗi trường đại học hiện đại cần đưa phương pháp tự học vào mục tiêu đào tạo. Điều đó không chỉ giúp bản thân sinh viên nắm được vấn đề một cách chắc chắn và bền vững; chủ động bồi dưỡng phương pháp học tập và kỹ năng vận dụng tri thức mà còn rèn luyện ý chí và năng lực hoạt động độc lập sáng tạo. Đó là những phẩm chất mà chỉ có chính bản thân sinh viên tự rèn luyện kiên trì mới có được, không một ai có thể cung cấp hay làm thay cho mình. Thực tế cũng đã chứng minh, mỗi thành công của sinh viên trên con đường học tập nghiên cứu không bao giờ là kết quả của lối học tập thụ động, đối phó, chờ thời.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Hiến Lê (2007), “Tự học- một nhu cầu của thời đại”, Nxb Văn hoá- Thông tin, Hà Nội.
2. Trần Thị Minh Hằng (2011), “Tự học và yếu tố tâm lý cơ bản trong tự học của sinh viên Sư phạm”, Nxb Giáo dục.
3. Vũ Trọng Rỹ (1994), “Một số vấn đề lý luận về rèn luyện kỹ năng học tập cho học sinh”, Viện KHGD, Hà Nội.
4. Hoàng Thúc Lâm (2014), Phát triển năng lực tư duy biện chứng cho sinh viên Việt Nam hiện nay, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Lê Quang Sơn (2007), Đổi mới phương pháp dạy học trong các trường đại học, cao đẳng, Tài liệu dùng cho lớp bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm giảng viên, Đại học Đà Nẵng, Lưu hành nội bộ.
6. Nghị quyết số 29-NQ/TW, ngày 04/11/2013 Hội nghị lần thứ 8 khóa XI.